МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Факультет економіки і підприємництва

Кафедра обліку і оподаткування

Допущено до захисту
“_____” _____ 2023 р.
Зав. кафедри, д.е.н., професор
_____ Мельник Л.Ю.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЬ І АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У ТОВ «АГРОАЛЬЯНС ЛТД» ОЛЕКСАНДРІЙСЬКОГО РАЙОНУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Виконав – студент 2 курсу, групи 22 м-о
освітньої програми «Облік і оподаткування»
спеціальності 071 Облік і оподаткування
Коваль Іван Петрович

Науковий керівник – к.е.н., доцент
Андрусяк Василь Миколайович

Умань – 2023

Реферат

на кваліфікаційну роботу:

«Організація обліку, контроль і аналіз використання виробничих запасів у ТОВ «АгроАльянс ЛТД» Олександрійського району Кіровоградської області»

студента факультету економіки і підприємництва
Уманського національного університету садівництва
Коваля Івана Петровича

Підприємства різних сфер діяльності, насамперед у сфері торгівлі, застосовують виробничі та товарні запаси, які є найвагомішою частиною активів підприємства, займають чільне місце у складі майна та у структурі витрат, а також формують економічні (виробничі) ресурси. Для забезпечення безперебійної роботи виробництва підприємство повинні мати достатню кількість виробничих запасів, але вона не повинна перевищувати встановлених норм, передбачених потребою діяльності. Перевірити цю відповідність, встановити наявність та рух виробничих запасів покликаний бухгалтерський облік. На його основі здійснюється подальший контроль та аналіз використання виробничих запасів і коригування управлінський рішень з метою оптимізації бізнес-процесів.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Загальний зміст роботи викладено на 49 сторінках друкованого тексту. Робота містить 6 таблиць, 11 рисунків. Список використаних джерел налічує 40 наукових праць та Інтернет-ресурсів.

Метою роботи є розкриття теоретичних аспектів організації обліку, контролю та аналізу використання виробничих запасів; дослідження особливостей обліку, контролю та використання запасів на конкретному підприємстві з точки зору досягнення фінансових результатів; розробки пропозицій щодо удосконалення обліку, контролю та аналізу виробничих запасів.

У першому розділі розглядаються теоретичні аспекти сутності поняття «виробничі запаси», а також нормативно-правове забезпечення та зарубіжний досвід обліку, контролю та аналізу використання запасів підприємства.

У другому розділі здійснено фінансово-економічну характеристику підприємства, досліджується облікова політика підприємства щодо виробничих і товарних запасів.

У третьому розділі наводяться рекомендації щодо удосконалення механізму обліку, контролю та аналізу використання виробничих і товарних запасів.

Анотація

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретичних, методичних та практичних проблем обліку, контролю та аналізу використання виробничих запасів у ТОВ «АгроАльянс ЛТД» Олександрійського району Кіровоградської області. В роботі здійснено аналіз основних фінансово-економічних показників та використання запасів підприємства, його облікової політики і запропоновано шляхи удосконалення обліку, контролю та аналізу виробничих запасів..

Ключові слова: облік, контроль, виробничі запаси, товарні запаси, аудит, фінансові показники.

Abstract

The thesis is devoted to the study of theoretical, methodical and practical problems of accounting, control and analysis of the use of production stocks in LLC "AgroAlyans LTD" of Oleksandria district, Kirovohrad region. The work analyzes the main financial and economic indicators and the use of the company's stocks, its accounting policy, and suggests ways to improve the accounting, control and analysis of production stocks.

Keywords: accounting, control, production stocks, commodity stocks, audit, financial indicators.

ЗМІСТ

ВСТУП 4

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ 6

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЩОДО ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ 11

2.1. Фінансово-економічний аналіз діяльності ТОВ «АгроАльянс ЛТД» Олександрійського району Кіровоградської області 11

2.2. Облікова політика підприємства щодо виробничих запасів 23

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ 32

ВИСНОВКИ 42

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 44

ВСТУП

Сьогодні перед суб'єктами господарювання постає потреба оптимізації діяльності та пошуку резервів покращення свого фінансового положення в умовах зростаючих нестабільної воєнно-політичної та економічної ситуації, мінливості законодавства та загальної невизначеності. Одним із способів пошуку шляхів для покращення ефективності діяльності є перегляд політики підприємства щодо використання наявних ресурсів, зокрема й запасів виробництва, які становлять значну частку в його активах і мають вагоме значення при визначенні результатів господарської діяльності. Попри це значна частина підприємств стикаються з низкою проблемних питань в організації бухгалтерського обліку виробничих запасів.

Тому особливої актуальності набуває необхідність перегляду існуючої практики організації обліку запасів з точки зору адаптації сучасної системи обліку виробничих запасів до вимог діяльності суб'єктів господарювання в нинішніх умовах. Це, відповідно, обумовило вибір теми дослідження.

Питання бухгалтерського обліку, контролю і аналізу використання виробничих запасів піднімалися у наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, таких як: І.А. Бержанір, І.К. Бірюкова, Н.М. Бондаренко, Ф.Ф. Бутинець А.В. Дмитренко, В.П. Завгородній, Н.І. Коваль, О.О. Одношевна, Ю. В. Подмешальска, Ю.С. Рабоконь, Л.М. Федак, В.Г. Швець та інших. Та попри широке висвітлення питання обліку та контролю використання виробничих запасів, це питання в нинішніх несприятливих умовах господарювання потребує постійного удосконалення.

Метою роботи є розкриття теоретичних аспектів організації обліку, контролю та аналізу використання виробничих запасів; дослідженні особливостей обліку, контролю та використання запасів на конкретному підприємстві з точки зору досягнення фінансових результатів; розробки пропозицій щодо удосконалення обліку, контролю та аналізу виробничих запасів.

Досягнення мети дослідження обумовило виявлення і розв'язання наступних *завдань*:

- здійснити аналіз теоретичних підходів щодо визначення змісту запасів підприємства, у тому числі виробничих і товарних; розглянути нормативно-правове забезпечення та зарубіжний досвід обліку виробничих запасів;

- здійснити фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства;

- встановити стан обліку, контролю і аналізу використання виробничих запасів;

- визначити шляхи вдосконалення обліку і контролю використання запасів підприємства.

Об'єктом дослідження є процес обліку, аналізу і контролю використання виробничих запасів ТОВ «АгроАльянс ЛТД» Олександрійського району Кіровоградської області.

Предметом дослідження є теоретико-методичні підходи до управління виробничими запасами діяльності.

Методи дослідження. Під час дослідження теоретичних аспектів обліку, контролю і аналізу використання виробничих запасів, для виявлення тенденцій змін у діяльності підприємства і, зокрема використання виробничих запасів, було застосовано: системний аналіз; методи аналізу і синтезу; абстракції і формалізації; узагальнення; порівняння та деталізації, а також графічний метод.

Інформаційну базу кваліфікаційної роботи склали наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, в яких досліджено основні теоретичні і прикладні аспекти обліку виробничих запасів, аналізу і контролю їх використання; нормативно-правові акти, дані фінансової звітності підприємства та Інтернет-джерела.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

У структурі активів підприємства різних форм власності значний відсоток займають запаси, від правильності відображення та оцінки в обліку яких залежать показники фінансового стану підприємства, на основі чого розробляються подальші рішення про управління діяльністю підприємства. З одного боку, правильний облік і контроль використання виробничих запасів дозволяє підвищити ефективність політики підприємства щодо управління виробничих запасів з метою підвищення результативності господарської діяльності, а з іншого боку нині організація бухгалтерського обліку запасів пов’язане з низкою неузгоджених питань.

Насамперед, нині у економічній літературі не сформовано чіткого визначення термінів «запаси», «виробничі запаси», «матеріально-технічні запаси», які часто ототожнюються. Тому розглянемо існуючі підходи до трактування поняття «виробничі запаси», а також охарактеризуємо особливості обліку виробничих запасів відповідно до діючих норм і стандартів бухгалтерського обліку.

Огляд підходів до визначення поняття «виробничі запаси», представлені у таблиці 1.1 дозволяють виокремити основні напрями у підходах до розуміння сутності цього об’єкта обліку:

1. Запаси як основний елемент активів, що характеризується високим рівнем ліквідності та швидким темпом використання, здебільшого упродовж одного виробничого циклу;

2. Запаси як матеріальні ресурси (сировина, основні та допоміжні матеріали, паливо, запасні частини, будівельні матеріали та обладнання до встановлення, малоцінні та швидкозношувані предмети, тари та інших матеріалів) підприємства, які використовуються для здійснення основного виду діяльності – виробництва продукції або перепродажу.

Таблиця 1.1

Трактування поняття «виробничі запаси» у науковій літературі

Автор	Визначення
1	2
І.А. Бержанір [1]	Виробничі запаси – «частина матеріальних ресурсів підприємства, які є сукупністю предметів праці й перебувають на підприємстві у вигляді сировини, матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих деталей, палива, тари й тарних матеріалів, будівельних матеріалів, запасних частин та інших матеріалів, що становлять матеріальну основу продукції підприємства, надають їй якісних властивостей, беруть участь у виробництві протягом одного виробничого циклу й повністю переносять свою вартість на вартість готової продукції».
І.К. Бірюкова, А.В. Кодрянський [2, с. 80]	Виробничі запаси – сировина, матеріали, паливо, предмети та засоби праці (лише та частина, яка відноситься до засобів у обороті як малоцінні та швидкозношувані предмети), які кожне підприємство купує з метою виробництва продукції та інших господарських потреб.
Н.М. Бондаренко [3]	Виробничі запаси – активи, що придбані зі сторони або самостійно виготовлені й утримуються підприємством для продажу, застосування в процесі виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва та адміністративних потреб за умови їх повного споживання в одному операційному циклі.
Ф.Ф. Бутинець [4, с. 313]	Виробничі запаси – це активи, які використовуються для подальшого продажу, під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством.
А.В. Дмитренко [5]	Виробничі запаси – це сукупність предметів праці, які перебувають на підприємстві у вигляді складських запасів основних та допоміжних матеріалів, а також палива, запасних частин, зворотних відходів, тари та інших матеріалів, які призначені для використання як у виробничому процесі, так і для будь-яких інших потреб підприємства за умови їх повного споживання в одному операційному циклі.
В.П. Завгородній [6, с. 152]	«Виробничі запаси – це оборотні засоби, що включають у себе: сировину, основні та допоміжні матеріали, паливо, запасні частини, будівельні матеріали та обладнання до встановлення, малоцінні та швидкозношувані предмети».

продовження таблиці 1.1

1	2
Н.І. Коваль [7, с. 96]	Виробничі запаси – це придбані або самостійно виготовлені запаси, що підлягають подальшій переробці на підприємстві або утримуються для іншого споживання у ході нормального операційного циклу і характеризуються речовою формою, макроекономічним змістом, мікроекономічним призначенням та наявністю облікової складової.
О.О. Одношевна [8]	Виробничі запаси (сировина, матеріали, паливо і тощо) – предмети, на які спрямована праця людини з метою одержання готової продукції. На відміну від засобів праці, які зберігають у виробничому процесі свою форму і переносять вартість на продукт поступово, предмети праці споживаються повністю і повністю переносять свою вартість на цей продукт і заміняються після кожного виробничого циклу.
Ю. В. Подмешальска [9]	Виробничі запаси – це багатогранна категорія, яка крім ознак активу, повинна ураховувати наступні ознаки: 1) це частина безперервного потоку господарських операцій; 2) характеризуються не тільки обсягом і структурою, але й ліквідністю; 3) це активи, тобто те, що приносить користь підприємству; 4) це кошти, які б могли бути використані на інші потреби; 5) це складова оборотного капіталу; 6) це уособлена цілісність, яка характеризується поняттям величини, ціни, зовнішнього вигляду та іншими атрибутами.
Ю.С. Рабоконь [10]	Виробничі запаси, з облікової точки зору, є предметами праці, які підприємство використовує в процесі виробництва продукції в повному обсязі, а також може застосовувати для інших цілей управління різних ланок.
Л.М. Федак [11, с. 161]	Виробничі запаси – ресурси (активи), ті, що в даний момент не використовуються та є власністю підприємства, перебуваючи на складах підприємств, на складах постачальників та на складах споживачів або в інших призначених для цього місцях, утримуються для забезпечення діяльності: виробництва, продажу, перепродажу, а також використовуються для управління підприємством.
В.Г. Швець [12]	Виробничі запаси – матеріальні активи, що перероблюються підприємством з метою виготовлення продукції, обслуговування виробництва та загальновиробничих потреб.

3. Запаси предмети праці, призначені для використання як у виробничому процесі, так і для будь-яких інших потреб підприємства.

Щодо нормативно-правового забезпечення питання обліку виробничих запасів, слід зазначити, що методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси регулюються П(С)БО 9 «Запаси», але конкретно про «виробничі запаси» інформація відсутня [15].

Так, відповідно до п. 4 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 «запаси – активи, які: утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством/установою» [15].

Пункт 5 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» із змінами, внесеними наказом Міністерства фінансів України № 1396 від 30.11.2009 року, які діяли до 1 січня 2015 року, вказують, що «запаси визнаються активом, якщо існує імовірність того, що підприємство/установа отримає в майбутньому економічні вигоди, пов’язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена [15], адже згідно з Національним положенням (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 року № 73, «активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому» [16].

Проте термін «виробничі запаси» трапляється в «Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій», де сказано, що «рахунок 20 „Виробничі запаси” призначено для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству запасів сировини і матеріалів (у тому числі сировини й матеріалів, які є в дорозі та в переробці), будівельних

матеріалів, запасних частин, матеріалів сільськогосподарського призначення, палива, тари й тарних матеріалів, відходів основного виробництва» [17]. Крім того, через відсутність чіткого регулювання, до виробничих запасів також прийнято відносити біологічні активи і оборотні малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП), що використовуються протягом не більше одного року, або операційного циклу, хоча у нормативному акті їх виділяють в окрему групу запасів.

Для порівняння в бухгалтерському обліку зарубіжних країн термін «виробничі запаси» не використовується, натомість використовується таке поняття, як «товарні запаси», вони призначені для продажу протягом одного звичайного робочого циклу, зокрема у США. У нормативних документах Німеччини визначення запасів не наводиться, однак під цим поняттям розуміють предмети, призначені для короткострокового використання або перепродажу [19].

Опрацювання наукової літератури свідчить, що науковців хоча й приділяють значну увагу проблемі розвитку та покращення обліку виробничих запасів, досі не вдалося дійти єдності у визначенні поняття «виробничі запаси», навіть попри відсутність суттєвих відмінностей у поясненні їх змісту.

Тож, узагальнюючи вище викладене, можемо говорити, що виробничі запаси, з облікової точки зору, є матеріальними ресурсами, предметами праці, які підприємство використовує за один операційний цикл в процесі виробничої або іншої діяльності продукції в повному обсязі. При цьому, саме виробничі запаси є основою для забезпечення нормальної діяльності підприємства, забезпечення його прибутковості та правильного формування фінансових результатів. Проте останнє залежить саме від правильності обліку, контролю та аналізу використання виробничих запасів.

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЩОДО ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

2.1. Фінансово-економічна характеристика діяльності ТОВ «АгроАльянс ЛТД» Олександрійського району Кіровоградської області

Товариство з обмеженою відповідальністю ТОВ «АгроАльянс ЛТД» зареєстроване 11 січня 2005 року у с. Головківка Олександрійський району Кіровоградської області. Керівником організації є Дамченко Вікторія Олександрівна. Розмір статутного капіталу складає 150 тис. грн. Засновниками товариства є: ТОВ «АгроВіста» з 99,9% часткою власності і ТОВ «Агро Кепітал Менеджмент» з 0,1% часткою власності.

Підприємство здійснює: оптову торгівлю хімічними продуктами; зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин; сільськогосподарськими машинами й устаткуванням; твердим, рідким, газоподібним паливом і подібними продуктами; іншими проміжними продуктами. Також реалізує неспеціалізовану оптову торгівлю; іншу допоміжну діяльність у сфері транспорту; виробництво олії та тваринних жирів; оптова торгівлю молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами. Детальна характеристика елементів виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) наведена у табл. 2.1.

Географія продажів та роботи з контрагентами підприємства охоплює: Вінницьку, Дніпропетровську, Житомирську, Київську, Кіровоградську, Миколаївську, Одеську, Тернопільську, Черкаську та Хмельницьку область. Крім того, підприємство реалізує продукцію за кордон – в Швейцарію, США, Молдову та Угорщину.

Трудовий колектив підприємства у 2022 р. налічував 38 працівників, що на три особи або на 5,5% більше, ніж у 2018 р., переважна більшість яких зайнята у сфері реалізації продукції, маркетингу та логістиці.

Таблиця 2.1

Деталізована інформація про виручку від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у ТОВ «АгроАльянс ЛТД» у 2018-2022 рр., тис. грн

Виручка від реалізації	Роки					Відхилення (+/-),
	2018	2019	2020	2021	2022	2022 до 2018
Кукурудза	37908	86920	89740	58441	39790	1882
Соняшник	266712	203444	237698	283844	315222	48510
Пшениця	11767	69195	124875	270436	48846	37079
Ячмінь	2364	3220	14725	60584	267	-2097
Соя	430	1818	-	-	-	-
Цукор	1925	4535	3466	11594	10343	8418
Ріпак	-	-	-	-	5404	-
Горох	1836	9866	-	36076	-	-
Інша продукція рослинництва та переробки	315	-	-	-	-	-
Запчастини	34668	36322	41911	61046	48905	14237
Ветпрепарати	1903	3088	3509	2663	-	-
Гербіциди	116720	126931	123682	147991	157118	40398
Добрива	223346	208024	198246	219398	301632	78286
Корма	43503	39889	53193	65611	34558	-8945
Насіння	93812	139860	119934	82185	87953	-5859
Паливо	215239	160906	124027	174137	308182	92943
Транспортно-експедиційні та інші послуги	101010	129586	62195	76127	270122	169112
Товари	-	-	-	-	3744	-
Інша виручка від реалізації	575	460	1	290	27	-548
Всього	1154033	1224064	1197203	1550423	1632113	478080

Проте складні умови господарювання, починаючи з карантину, спричиненого пандемією вірусу Covid-19, а далі початком повномасштабної війни істотно вплинули на можливості досягнення підприємством своєї головної мети, пов’язаної з отриманням прибутку та зниженням витрат. Про це яскраво свідчать фінансові результати підприємства (рис. 2.1.), згідно з якими у 2022 р. воно понесло збитки у розмірі 71980 тис. грн, тоді як у 2018 р. він сягав 12359 тис. грн, або на у 5,8 рази менше. При цьому у 2019 р. активна діяльність

досліджуваного товариства та сприятлива кон’юнктура ринку дозволила йому отримати 27042 тис. грн сукупного доходу.

Рис. 2.1. Динаміка сукупного доходу ТОВ ««АгроАльянс ЛТД» у 2018-2022 рр., тис. грн

Таким чином, у 2022 р. товариство зазнало чистих збитків, сума яких за рік зросла втричі. Ці обставини в основному пов’язані із наслідками загальної економічної ситуації в Україні протягом 2022 року, спричиненої наслідками війни, а також з тим, що залучення коштів для оборотного капіталу в основному базується на короткостроковому фінансуванні з можливістю подальшого продовження терміну погашення позик в наступних періодах [20, с. 16].

Це вказує на низьку здатність підприємства діяти в складних економічних умовах, використовувати наявні конкурентні переваги. Як наслідок, підприємству бракує фінансових ресурсів для того, щоб покрити постійні і змінні витрати, заохочувати ефективних співробітників, погашати фінансові зобов’язання, вирішувати інші оперативні та стратегічні завдання. Така ситуація насамперед пов’язана зі зростанням собівартості продукції та інших витрат, які у загальному підсумку перевищують чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та зрештою валовий дохід, навіть попри те, що ці показники у звітному періоді мали позитивну динаміку. Так, у 2022 р. чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) склав 1632,1 млн грн, тоді як у 2018 р. – 1154,0 млн грн або на 41,4%.

Валовий прибуток ТОВ «АгроАльянс ЛТД» упродовж досліджуваного періоду був додатнім і на кінець 2022 р. становив 99,3 млн грн проти 25,5 млн грн у 2018 р., що вказує на ефективні операційні процеси, які дозволяють створювати додану вартість в рамках звичайної діяльності. Проте цієї вартості не достатньо, щоб покрити всі витрати діяльності, які зростали більшими

темпами, ніж доходи підприємства. Зокрема, собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) за 2018-2022 рр. зросла на 35,8% (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Динаміка собівартості реалізованої продукції ТОВ ««АгроАльянс ЛТД» у 2018-2022 рр., тис. грн

Крім того, підприємство несло значні витрати на збут (54,1 млн грн – у 2022 р., 39,5 млн грн – у 2021 р., 32,4 млн грн – у 2020 р., 34,2 млн грн – у 2019 р. та 12,3 млн грн – у 2018 р.), сума яких за досліджуваний період збільшилася у 4,4 рази, що відповідно пов'язано зі зростанням вартості оренди та обслуговування транспортних засобів, паливно-мастильних матеріалів, трудових ресурсів. Значного рівня сягнули і фінансові витрати, пов'язані з нарахуванням і сплатою відсотків за договорами кредитування та із залученням позикового капіталу: у 2022 р. – 43,2 млн грн, 2020 р. – 26,5 млн грн, у 2018 р. – 19,9 млн грн, за звітний період зрісши у майже 2,2 рази.

Та незважаючи на вищевказані показники, фінансове становище Товариства, що відображене у фінансовій звітності, вважається задовільним завдяки позикам та авансам від пов'язаних осіб, що представляють собою компанії, які входять в Агрохолдинг «АгроВіста». З огляду на це керівництво товариства має обґрунтовані підстави вважати, що господарство має достатні ресурси для підтримки своєї операційної діяльності в найближчому майбутньому і не має наміру ані потреби ліквідуватися, ані суттєво звужувати масштаби своєї діяльності [20, с. 16].

Загалом за аналізований період зросла валюта балансу підприємства: з 580,2 млн грн у 2018 р. до 665,6 млн грн у 2022 р., при тому, що у 2019 р. цей показник сягав максимального значення – 900,6 млн грн. Та навіть, попри те, що у звітному році валюта балансу зменшилася більше ніж на чверть, все ж вона свідчить про нарощування масштабів оптової торгівлі проти базового року.

Динаміка активів ТОВ «АгроАльянс ЛТД» за 2018-2022 рр. наведена на рис. 2.3.

Рис. 2.3 Динаміка активів ТОВ «АгроАльянс ЛТД» за 2018-2022 рр.

За період, обраний для дослідження сума необоротних активів підприємства зросла на 33%, тоді як сума оборотних активів зросла дещо меншими темпами – на 13%. Така зміна не значно, але позитивно позначилася на зміні структури активів: у 2018 р. частка нематеріальних активів у валюті балансу складала 8,1%, а у 2022 р. вона зросла до 9,4%. Це вказує на наміри товариства до розвитку, хоча основні засоби за цей період зменшилися з 35,6 млн грн до 30,2 млн грн (на 15,2%).

Зважаючи на специфіку діяльності ТОВ «АгроАльянс ЛТД», яка пов’язана з продажем продукції (товарів, робіт, послуг) і, відповідно, запасами продукції, розрахунками з покупцями, грошовими розрахунками, переважну частку у структурі активів балансу займають саме оборотні активи: їх частка за 2018-2022 рр. коливалася у межах 90,6%-93,7%, з мінімальним показником у 2022 р. і максимальним – у 2021 р. При цьому у звітному році серед оборотних активів переважала дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги – 336,9 млн грн, запаси – 128,4, інша поточна дебіторська заборгованість – 81,0 та дебіторська заборгованість за виданими авансами – 51,3 млн грн (рис. 2.4).

Розмір дебіторської заборгованості визначається обсягом продажів, умов розрахунку з покупцями (передоплати, наступної оплати), відстрочки платежів, платіжної дисципліни покупців, організації контролю за станом дебіторської роботи на підприємстві. Серед причин зростання дебіторської заборгованості зазвичай є неадекватна кредитна політика підприємства щодо покупців, низька платоспроможність споживачів, труднощі в реалізації продукції [21, с. 94].

Щодо пасиву активу, у ТОВ «АгроАльянс ЛТД» спостерігається зміна його елементів на користь довгострокових зобов’язань і забезпечення, сума яких у 2022 р. проти 2018 р. зросла у понад чотири рази. Також за звітний

період у 2,5 рази збільшилася сума непокритого збитку: з 53,4 млн грн у 2018 р. до 125,4 млн грн у 2022 р. При цьому інші елементи власного капіталу залишилися майже не змінними: зареєстрований (пайовий) капітал стабільно сягає 0,15 млн грн у базовому та звітному році, а капітал у дооцінках у звітному році проти базового зріс на майже 68%.

Рис. 2.4. Динаміка складу оборотних активів ТОВ «АгроАльянс ЛТД» у 2018-2022 рр.

Динаміка елементів пасиву балансу ТОВ «АгроАльянс ЛТД» у 2018-2022 рр. наведена на рис. 2.5. З рисунку можна зробити висновок, що починаючи з 2021 року істотно зменшилася частка поточних зобов'язань і забезпечення, зокрема скоротилися обсяги короткострокові кредитів банків (з 248,1 млн грн у 2018 р. до 0 млн грн у 2022 р.), кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (з 244,4 млн грн до 212,0 млн грн), поточна кредиторська заборгованість по зобов'язанням за договорами (з 7,3 млн грн до 53,8 млн грн), а також інші поточні зобов'язання (з 1,0 млн грн у 2018 р. до 19,3 млн грн у 2022 р.).

Водночас, за звітний період підприємство стало залучати більше довгострокових кредитів банків: їх сума за 2018-2022 р. зросла майже вчетверо – з 82,3 млн грн до 326,9 млн грн. У 2022 р. крім іншого сума інших довгострокових зобов'язань сягнула 5,9 млн грн.

Рис. 2.5. Динаміка елементів пасиву балансу ТОВ «АгроАльянс ЛТД» у 2018-2022 рр. наведена на рис. 2.5.

Така динаміка вказує на нестачу власних ресурсів підприємства, що може негативно позначитися на його діловій активності та фінансових результатах. Тож, щоб з'ясувати можливості покращення ділової активності товариства, проаналізуємо використання капіталу ТОВ «АгроАльянс ЛТД» за 2018-2022

рр., що наведено в табл. 2.2. Відповідно до вищенаведених даних у підприємстві на 15% зросла середньорічна вартість активів, а середньорічна вартість залученого капіталу збільшилася на 22%, при тому, що сума власного капіталу зменшилася у 2,7 рази. Це відповідно позначилося на основних показниках рентабельності: у 2022 р. рентабельність активів сягнула -3,15%, а рентабельність залученого капіталу – -2,81%, які зменшилися ледь не удвічі проти аналогічних показників 2018 р.

Відповідно, можна говорити про неефективність використання капіталу у підприємстві, що ставить під загрозу можливість ведення бізнес-активності, посилюючи ризики неплатоспроможності та банкрутства.

Таблиця 2.2

Аналіз ефективності використання капіталу ТОВ «АгроАльянс ЛТД» за 2018-2022 рр.

Показник	Роки					Відхилення (+/-),
	2018	2019	2020	2021	2022	2022 до 2018
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	(10037)	15218	(3277)	(71980)	(23302)	(13265)
Середньорічна вартість активів підприємства, тис. грн	644130	740379	724035	694928	740487	96357
Середньорічна вартість власного капіталу підприємства, тис. грн	(33443)	(38440)	(28479)	(41768)	(89409)	(55966)
Середньорічна вартість залученого капіталу підприємства, тис. грн	677573	778819	766013	726696	829896	152323
Рентабельність активів, %	-1,56	2,06	-0,45	-10,36	-3,15	-1,59
Рентабельність власного капіталу, %	30,01	-39,59	11,51	172,33	26,06	-3,95
Рентабельність залученого капіталу, %	-1,48	1,95	-0,43	-9,91	-2,81	-1,33

Проте, щоб з’ясувати можливості покращення ділової активності та ефективності використання наявних ресурсів, проаналізуємо рівень

забезпеченості та ефективності використання основних засобів (табл. 2.3). Помітно, що за досліджуваний період майже на 9% зменшилася середньорічна вартість основних засобів або на 3,1 млн грн.

Прибутковість використання основних засобів у підприємстві з 2018 р. по 2022 р. зросла з 0,22 до 1,53. Фондовіддача основних засобів, яка характеризує обсяг виробленої продукції в розрахунку на грошову одиницю вартості основних засобів підприємства також зросла до рівня 52,4, що на 18,72 або на 56% більше, ніж у 2018 р., що свідчить про зростання ефективності використання основних засобів. Натомість, фондомісткість основних засобів, що характеризує середню вартість виробничих основних засобів, яка припадає на одиницю обсягу виробленої продукції, зменшилася на 0,01, що на третину менше, ніж у базовому році.

Таблиця 2.3

Аналіз забезпеченості та ефективності використання основних засобів у ТОВ «АгроАльянс ЛТД»

Показник	Роки					Відхилення (+/-),
	2018	2019	2020	2021	2022	2022 до 2018
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	34262	39382	42220	22251	31138	-3124
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	35	35	36	36	38	3
Операційна рентабельність основних засобів	0,22	1,10	0,48	0,31	1,53	1,31
Фондовіддача основних засобів	33,68	31,08	28,36	69,7	52,4	18,72
Фондомісткість основних засобів	0,03	0,03	0,04	0,01	0,02	-0,01

Зважаючи на специфіку діяльності підприємства, в умовах посиленої конкуренції найважливішим аспектом успішної роботи є ефективне використання наявних виробничих ресурсів, зокрема запасів, сировини, матеріалів, готових товарів, а також виявлення шляхів покращення їх

використання. Тому проаналізуємо динаміку зміни основних виробничих запасів і товарів підприємства (табл. 2.4).

За аналізований період обсяг виробничих запасів, які загалом включають сировину і матеріали, а також паливно-мастильні матеріали зменшилися 13,4%, натомість запаси товарів за 2018-2022 рр. збільшилися на 37,1%. При цьому найбільше зросли обсяги запчастин – на 78,1%, що в абсолютному вираженні сягає 7168 тис. грн, гербіцидів – 73,6% або 13177 тис. грн, корма – 68,1% або 1030 тис. грн, насіння – 61,7% або 3138 тис. грн.

Водночас, структура виробничих запасів з 2018 р. до 2022 р. не змінилася: частка сировини і матеріалів складала 99%.

Таблиця 2.4

Динаміка запасів ТОВ «АгроАльянс ЛТД» у 2018-2022 рр., тис. грн

Показник	Роки					Відхилення, (+/-),
	2018	2019	2020	2021	2022	2022 до 2018
Виробничі запаси						
Сировина і матеріали	717	172	267	293	620	-97
Паливно-мастильні матеріали	6	4	4	3	5	-1
Інші	-	-	-	4	1	-
Всього виробничих запасів	723	176	271	300	626	-97
Товари						
Сільськогосподарська продукція	35830	68513	94571	58661	45555	9725
Ветпрепарати	31	14	60	-	-	-
Гербіциди	17899	38065	28153	50354	31076	13177
Добрива	8888	5965	557	20895	13328	4440
Запчастини	9182	8358	9069	10428	16350	7168
Корма	1512	3144	1279	5206	2542	1030
Насіння	5087	2134	5366	5621	8225	3138
Паливо	5992	6655	992	1895	6840	848
Цукор	8750	3862	-	-	-	-
Інші товари	-	-	-	-	3859	-
Всього товарів	93171	136710	140047	153060	127775	34604

З іншого боку, відповідно до вказаних тенденцій змін зазнала структура товарних запасів. У 2022 р. частка сільськогосподарської продукції сягнула

35,7%, що на 2,8 в.п. менше, ніж у 2018 р. Другими за вагою є гербіциди, частка яких за 5 років зросла на 5,1 в.п., склавши у звітному році 24,3%. Третю позицію у структурі товарних запасів займали запчастини – 12,8% при тому, що у порівнянні з базовим роком вони збільшилися на 2,9 в.п.

Частка добрив при цьому була 10,4%, що на 0,9 в.п. менше рівня 2018 р. Вага насіння і добрив у загальному підсумку відповідно дорівнювала 6,4% і 5,4%, при тому що перша зросли на 1 в.п, а других – зменшилася на 1,1 в.п. Водночас, найменшу частку у товарних запасах займали інші товари (3%) та корма (2%). Тому можемо констатувати, що підприємство є достатньо забезпечений виробничими і товарними запасами для підтримання безперервності процесу діяльності, адже дозволяє забезпечити наявності в певній кількості й асортименті продукції.

До того ж, зважаючи на те, що підприємство не здійснює безпосереднє виробництво продукції, а займається її закупівлею та перепродажем, забезпечення виробничими матеріалами достатньо для підтримання діяльності. Про це свідчать і елементи собівартості продукції (товарів, робіт, послуг) – рис. 2.6, серед яких у 2022 р. 83,6% займали витрати на товари для перепродажу, при тому, що у 2018 р. вони сягали 91,1%.

Рис. 2.6. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) у ТОВ «АгроАльянс ЛТД» у 2018-2022 рр., тис. грн

Таким чином, можемо зробити висновок, що підприємство достатньо забезпечене виробничими і товарними запасами для ведення основної діяльності, проте, з огляду на низькі фінансові показники підприємства у досліджуваному періоді, важливо переглянути політику підприємства щодо забезпеченості та використання виробничих і товарних запасів підприємства, механізму їх обліку та контролю використання з метою оптимізації показників ділової активності, платоспроможності та фінансової стійкості.

2.2. Облікова політика підприємства щодо виробничих запасів

Сучасні умови ведення бізнесу та облікового відображення операцій господарської діяльності передбачають забезпечення користувачів достовірною, об’єктивною та оперативною інформацією щодо діяльності підприємства із дотриманням всіх обов’язкових правил, попри ті виклики, що виникають у нинішніх реаліях. З цією метою способи облікового відображення окремих об’єктів обліку закріплені у наказі про облікову політику підприємства.

Облікова політика покликана виконувати не лише функції обліку, а й надавати інформацію для планування, організації та контролю щодо операцій із виробничими запасами, а при її розробці доцільно дотримуватися загальнонаукових принципів, зокрема: системності, комплексності та наукової обґрунтованості [22, с. 180-181].

Облікова політика товариства у формі конкретних принципів, основ, правил та практика, застосовані суб’єктом господарювання при складанні та поданні фінансової звітності розроблена та затверджена керівництвом підприємства відповідно до вимог МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» та інших чинних МСФЗ, зокрема, МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» та на підставі Закону України від 16.07.99 р. N 996-XIV «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства, затверджених наказом Мінфіну від 27.06.2013 р. № 635.

Метою Наказу є визначення єдиних для підприємства організаційних та методичних підходів до бухгалтерського обліку активів, зобов’язань та власного капіталу, розподілу обов’язків та відповідальності щодо організації та ведення бухгалтерського обліку, формування первинної документації, складання та подання звітності.

Створення організаційної основи бухгалтерського обліку на підприємстві належить до компетенції його власників і передбачає встановлення відповідних зобов'язань його директора та працівників бухгалтерії.

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку на підприємстві створити бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером. Його права, обов'язки та відповідальність визначаються посадовими інструкціями, розробленими згідно з чинним законодавством та затвердженими директором підприємства. Відповідно до цього, головний бухгалтер підприємства:

- забезпечує застосування на підприємстві встановлених єдиних методологічних принципів бухгалтерського обліку під час складання та подання в установлені законодавством строки фінансової звітності;
- організовує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій, що здійснює підприємство;
- бере участь в оформленні матеріалів (документів), пов'язаних із нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства;
- віддає розпорядження, що стосуються ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, які є обов'язковими для виконання всіма структурними підрозділами і працівниками підприємства;
- перевіряє стан бухгалтерського обліку в підрозділах підприємства;
- наділяється правом другого підпису, який він ставить на первинних документах та регістрах бухгалтерського обліку і відповідних звітах;
- несе особисту відповідальність перед директором.

За відсутності головного бухгалтера вищезазначені обов'язки та відповідальність покладаються на заступника головного бухгалтера, а в разі його відсутності з поважної причини – на іншого працівника бухгалтерії згідно з окремим письмовим розпорядженням керівника підприємства.

Із матеріально відповідальними та підзвітними особами, що придбавають матеріальні цінності укладаються договори про повну матеріальну відповідальність.

Бухгалтерський облік на підприємстві вести із застосуванням комп'ютерної програми. Бухгалтерія забезпечує друкування оборотно-сальдових відомостей, журналів-ордерів, інших облікових регістрів за кожний звітний місяць. Оборотно-сальдові відомості за рахунками обліку товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ) завіряються підписами відповідальних осіб.

Щодо облікової політики щодо запасів, Наказ про облікову політику товариства передбачає, що запаси оцінюються за меншою з таких двох величин: собівартості або чистій вартості реалізації. Чистою вартістю реалізації є розрахункова вартість продажу в ході нормального ведення господарської діяльності мінус попередньо оцінені витрати на завершення і попередньо оцінені витрати на збут. Вибуття запасів враховується по методу ФІФО (метод собівартості перших за часом надходження запасів), який базується на припущенні, що запаси, які були придбані першими, першими і вибувають у виробництво [23; 24].

Цей метод досить простий у використанні та запобігає можливості маніпулювання прибутком; залишки невикористаних матеріалів відображаються в активі балансу за цінами, максимально наближеними до реальної ринкової вартості на дату складання звітності, тому в процесі постійного зростання цін від дозволяє визначити найвищий рівень чистого доходу.

З іншого боку метод ФІФО призводить до заниження величини витрат, які списуються за закупівельними цінами на собівартість продукції, що реалізується; завищує фінансові результати; можливе завищення прибутку [24].

Собівартість запасів включає усі витрати на придбання, витрати на переробку та інші витрати, понесені при доставці запасів до їх теперішнього місцезнаходження та приведення їх в теперішній стан.

Товариство виділяє наступні види товарно-матеріальних запасів: товари та інші запаси (у тому числі паливо, тара, будівельні матеріали, запасні частини, інші матеріали, малоцінні і швидко зношуванні предмети).

На кожну звітну дату товариство оцінює запаси на предмет наявності пошкодження, старіння, втрати ліквідності, зниження чистої вартості реалізації. У разі, якщо такі обставини мають місце, сума, на яку зменшується вартість запасів, відображається як збиток в звіті про сукупний доход у складі статті «Інші доходи/(витрати), нетто».

Завдання бухгалтерського обліку запасів на підприємстві полягає у:

- своєчасному оформленні первинних документів на всі операції щодо надходження, зберігання і витрачання запасів;
- проведення поточного і повного контролю за вчасним оприбуткуванням, зберіганням, раціональним витрачанням запасів у процесі господарської діяльності;
- одержання на вимогу точних даних про кількість запасів, наявних у розпорядженні підприємства;
- контроль за транспортно-заготівельними витратами під час придбання запасів;
- оперативне виявлення запасів, які не використовуються у господарстві.

Для відображення в обліку операцій, насамперед для синтетичного обліку, реалізованих з виробничими і товарними запасами ТОВ «АгроАльянс ЛТД» застосовує наступні рахунки і субрахунки:

20 «Виробничі запаси»,

201 «Сировина і матеріали»,

203 «Паливо»,

207 «Запасні частини»,

208 «Матеріали сільськогосподарського призначення»,

209 «Інші матеріали»,

26 «Готова продукція»,

27 «Продукція сільськогосподарського виробництва»,

28 «Товари»,

30 «Готівка»,

31 «Рахунки в банках»,

36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»,

37 «Розрахунками з різними дебіторами»,

63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»,

64 «Розрахунки за податками й платежами».

Кореспонденція за цими рахунками наступна: за дебетом обліковують наявність і надходження матеріалів, тоді як за кредитом відображають списання (витрачання) запасів. Розглянемо кореспонденції за основними з названих рахунків.

За ДТ рахунка 20 «Виробничі запаси» відображають у кореспонденції з КТ рахунків:

20 «Виробничі запаси» – внутрішньогосподарське переміщення;

26 «Готова продукція», 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» – оприбуткування насіння, посадкового матеріалу, кормів після визначення цільового призначення готової продукції і продукції сільськогосподарського виробництва;

37 «Розрахунки з різними дебіторами» – оприбуткування виробничих запасів, придбаних через підзвітних осіб;

63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» – придбання виробничих запасів від постачальників і підрядників.

За КТ рахунка 20 обліковують в кореспонденції з ДТ наступних рахунків:

15 «Капітальні інвестицій» – списання сировини й матеріалів, комплектуючих виробів, будівельних матеріалів та інших запасів на будівництво;

23 «Виробництво» – списання виробничих запасів на виробництво;

28 «Товари» – передача виробничих запасів в торговий склад для реалізації;

39 «Витрати майбутніх періодів» – списання виробничих запасів на витрати майбутніх періодів;

91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» – списання запасів на загальновиробничі, адміністративні витрати та витрати на збут;

94 «Інші витрати операційної діяльності» – списання запасів на витрати обслуговуючих виробництв, списання нестач та ін.

Аналітичний облік виробничих запасів ведеться за їх видами, сортами, іншими номенклатурними одиницями і матеріально відповідальними особами.

Надходження продукції від постачальників обліковують по ДТ рахунка 26 «Готова продукція» або 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» і КТ рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» за первісною вартістю придбання, включаючи витрати по придбанню без податку на додану вартість.

Суму податку на додану вартість відображають по ДТ рахунка 64 «Розрахунки за податками й платежами» і КТ рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками».

Аналітичний облік сільськогосподарської продукції ведуть за її видами, сортами і репродукціями, іншими номенклатурними одиницями у розрізі матеріально відповідальних осіб за вартістю.

Рахунок 28 «Товари» застосовують для обліку руху товарно-матеріальних цінностей, що надійшли на підприємство з метою перепродажу. Цей рахунок застосовують в основному збутові, торгові та заготівельні підприємства і організації, а також підприємства громадського харчування. Крім того на цьому рахунку ведуть облік також покупної тари і тари власного виробництва, крім інвентарної тари, що служить для виробничих чи господарських потреб.

Аналітичний облік товарів ведуть за видами, найменуваннями, сортами, асортиментом, іншими номенклатурними одиницями за купівельною вартістю, що включає торгову націнку.

Загалом аналітичний облік запасів у підприємстві здійснюють на складах за допомогою карток складського обліку, що розміщуються в картотеці за технічними групами виробничих запасів відповідно до номенклатури-цінника.

Аналітичні рахунки групують за групами матеріалів, місцями зберігання, матеріально відповідальними особами, за синтетичними рахунками бухгалтерського обліку і субрахунками, дані за узагальнюються в оборотних відомостях. Крім того, рахунки аналітичного обліку використовують для контролю за зберіганням і рухом запасів, їх оцінки, порівняння з даними складського обліку, та для підведення підсумків інвентаризації.

Для документування операцій з руху запасів у досліджуваному підприємстві застосовують різні первинні документи, залежно від мети операції. Наприклад, для підтвердження надходження виробничих і товарних запасів використовується рахунок на оплату від постачальника та прибуткова накладна встановленої форми. Для відображення переміщення чи вибуття запасів застосовується: накладна вимога на відпуск, лімітно забірна картка, акт матеріальних цінностей. У процесі інвентаризації ведуть протокол інвентаризації та інвентаризаційний опис.

У ТОВ «АгроАльянс ЛТД» дані про рух та наявність виробничих запасів, продукції і товарів узагальнюють у Журналі 5 та Відомості 5.1 аналітичного обліку запасів на підставі «Звіту про рух матеріальних цінностей».

Одночасно із записами у Журнал 5 здійснюють записи у звіти про витрати та вихід продукції (по об’єктах витрат) та сальдові відомості. У сальдових відомостях ведеться аналітичний облік матеріальних цінностей у бухгалтерії підприємства.

Залишки матеріалів та готової продукції на кінець звітного місяця, відображені у Відомості 5.1, звіряють з підсумковими даними сальдових відомостей по кожному синтетичному рахунку (субрахунку). Кредитові обороти Журналу 5 у кінці місяця переносять у Головну книгу (рис. 2.7).

Рис. 2.7. Схема документування обліку виробничих і товарних запасів у ТОВ «АгроАльянс ЛТД»

З метою виявлення фактичної наявність виробничих і товарних запасів підприємства, установити лишки або нестачі запасів шляхом зіставлення фактичної наявності з даними бухгалтерського обліку, виявити запаси, які частково втратили свою первісну якість, а також ті запаси, що не використовуються, у товаристві проводять інвентаризацію товарно-матеріальних цінностей в порядку розміщення їх в місцях зберігання і за матеріально відповідальними особами.

У всіх випадках виявлених лишків чи нестач встановлюють причини і винних у цьому, вказують на вжиття заходів щодо запобігання таким явищам. Результати інвентаризації після затвердження директором підприємства відображаються у бухгалтерському обліку підприємства у тому місяці, в якому проведена інвентаризація, але не пізніше грудня звітного року [25, с. 38].

Таким чином, облікова політика підприємства в частині виробничих запасів – це сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для формування і розкриття інформації про виробничі запаси у

фінансовій звітності. Певні правила, принципи та процедури ведення обліку виробничих запасів для конкретного підприємства затверджуються наказом про облікову політику, який розробляється на підставі вітчизняних нормативно-правових актів, враховуючи вимоги міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та звітності. Облікова політика на підприємстві покликана виконувати не лише функції обліку, а й надавати інформацію для планування, організації та контролю щодо операцій із виробничими запасами.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Виробничі запаси є досить важливою складовою функціонування будь-якого підприємства. Їх наявність на підприємстві у визначених розмірах є об’єктивною ознакою його діяльності, а правильне використання виробничих запасів має неабияке економічне значення. Забезпеченість виробничими запасами є нагальною умовою здійснення господарської діяльності

підприємства, тоді як ефективне використання виробничих запасів є важливим чинником його прибутковості [26; 27, с. 22].

Для ефективної організації обліку виробничих запасів необхідно встановити критерії доцільності збору первинної інформації про виробничі запаси від їх планування, надходження, використання, визначення залишків виробничих запасів на початок і на кінець звітного періоду, визначити операції обліку та облікові процедури відповідно до їх реєстрації та відображення в бухгалтерському обліку [29-31], а також визначити порядку контролю наявності та аналізу використання виробничих запасів. Тому надзвичайно важливо контролювати та удосконалювати процес організації обліку щодо кожної частини обліку запасів з метою отримання достовірної інформації про надходження, використання, внутрішнє переміщення запасів, дотримання усіх нормативів та положень на підприємстві [33].

Зважаючи на те, що у ТОВ «АгроАльянс ЛТД» виробничі, товарні запаси є основними активами, від яких безпосередньо залежить фінансовий результат, цей об’єкт бухгалтерського обліку вимагає першочергової оптимізації. На наш погляд, щоб посилити ефективності обліку виробничих запасів, актуальним є систематичний контроль наявності та раціонального використання запасів згідно з даними бухгалтерського обліку та фінансової звітності, зокрема за рахунок покращення автоматизації обліку та інформаційного забезпечення управління виробничими запасами, адже на підприємстві є лише паперовий документообіг щодо фіксації руху запасів.

Покращення інформаційного забезпечення контролю та аналізу використання виробничих запасів рекомендовано реалізувати у практиці підприємства шляхом запровадження системи електронного документообігу, що значно спростить процес бухгалтерського обліку. Водночас, процес електронного документообігу обліку виробничих запасів має базуватися на інтегрованій обробці облікової інформації, яка охоплює формування та обробку первинних документів та надходження інформації, починаючи зі складського

обліку і закінчуючи управлінським обліком, від якого напряму залежить якість управління діяльністю підприємства.

Більше того, забезпечення електронного обліку виробничих запасів на підприємстві дозволить досягти кількох важливих переваг:

- зниження чисельності паперових документів;
- пришвидшення руху інформації між складами та бухгалтерією;
- зростання ефективності контролю над оформленням операцій;
- можливість оперативного аналізу використання виробничих запасів та прийняття на цій основі обґрунтованих рішень відносно управління виробничими запасами;
- зростання ефективності роботи суб'єкта господарювання загалом.

Завдяки цьому вдасться досягти спрощення оформлення операцій, пов'язаних з рухом виробничих запасів, що дозволить стежити за якістю проведенням інвентаризації та покращити методологію бухгалтерського обліку, що допоможе об'єктивно визначити оптимальну потребу у виробничих запасах та їх раціональному використанні, контролювати відображення операцій з руху запасів в облікових регістрах [8, с. 147; 34].

Нині для господарств доступні різні програмні продукти, у тому числі нове програмне забезпечення вітчизняного виробництва, які дозволяють автоматизувати облік виробничих запасів. Серед них можемо виділити кілька наступних: «УкрСклад», «Квітка Торгівля», «Оборот», IBS, ERP Foss, «ТОРГСОФТ» та ін.

Порівняння основних програм наведено у таблиці 3.1

Таблиця 3.1

Порівняльна характеристика програмних продуктів для автоматизації обліку виробничих запасів підприємства

Назва програми	Мета програми	Основні функції сервісу щодо обліку	Доступ
1	2	3	4
«ТОРГСОФТ»	Програма для автоматизації роздрібної та оптової	Ведення повного циклу оприбуткування товару, формування замовлення і	Сервіс доступний на платформі

	торгівлі, інтернет-магазинів, складів та виробництв. Програма веде складський, фінансовий та управлінський облік.	повернення товару постачальнику, контроль розрахунків з покупцями (товар під замовлення, в борг, під реалізацію).	Windows.
«УкрСклад»	Функціональна програма, призначена для ведення обліку товарів на складах або фірмах.	Ведення архіву будь-якої документації, виписка документів з можливістю використовувати раніше виписані документи як шаблони, швидкий пошук, фільтр та сортування у всіх документах та довідниках. Можливість створення довідників товарів, послуг, валют, клієнтів та активних фірм. Можливість розрахованої на багато користувачів роботи в локальній мережі з функцією спеціального збереження і в подальшому перенесення бланків на інші комп'ютери, де не встановлена програма.	Програма розроблена під Windows.
«Квітка Торгівля»	Програма для автоматизації магазинів, складів та виробництв. Крім торгівлі, сервіс дає можливість здійснювати облік, розрахунки собівартості та працювати з технологічними картами.	Облік взаєморозрахунків з покупцями і постачальниками; Інформацію про прибуток підприємства, складські залишки; Залишки та рухи товарів; Взаєморозрахунки з клієнтами та постачальниками; Продажі; Звіт про доходи та витрати.	Програма розроблена під Windows.

продовження таблиці 3.1

1	2	3	4
«Оборот»	Комплекс програм для автоматизації обліку товарів та фінансів.	Необмежений довідник товарів. Облік всіх клієнтів і партнерів. Ведення системи лояльності, знижок тощо; План рахунків, що описує місця зберігання матеріальних ресурсів. Сюди вносяться всі склади, всі готівкові каси, все розрахункові рахунки, а також статті витрат; Реєстр накладних з детальною логістикою. Облік товарів за штрих-кодами. Мультивалютність; Звіти, переобліки та аналітика.	Програма розроблена під Windows.
IBS	Управлінська програма для автоматизації магазинів, роздрібних торгових точок та мереж.	Ведення єдиного Довідника товарів і його синхронізація з усіма магазинами мережі; Управління цінами продажу, акціями, знижками (ведення прайс-листів) і синхронізація цін в мережі; Управління товарообігом-закупівлі, переміщення на магазини, повернення постачальникам; Використання програм лояльності та бонусних систем; Побудова звітів та аналітики.	Програма передбачає три пакети для ПК, а також пакет для додатку на Android.
ERP Foss	Хмарна система управління бізнесом, бухгалтерією та податками. Дозволить вести облік товарів, працювати з клієнтами та постачальниками, здійснювати закупівлі та продажі товарів та послуг, створювати аналітичні звіти та здавати податкову звітність онлайн.	Інтеграція з програмним РРО; Складські операції; Облік закупівель та продажів; Бухгалтерія та торгові звіти; Здача податкової звітності онлайн; Інтеграція з Новою Поштою, Приват24 та Prom.ua	Програма функціонує у вигляді веб-версії, також можна завантажити додаток для Android.

Джерело: систематизовано автором за [35].

Завдяки такому можна значно спростити організацію складського обліку, коли виробничі та товарні запаси надходять на склади, або ж вибувають на реалізацію, полегшивши роботу і зекономивши час, оскілки облікова складська документація ускладнює роботу з обліку виробничих ресурсів на складах підприємства. Такий механізм обліку виробничих запасів забезпечить:

- спростити процедуру оформлення операцій, пов'язаних з оприбуткуванням;
- удосконалення карток складського обліку
- ретельну та своєчасну інвентаризацію виробничих запасів;
- визначення реальної оптимальної потреби у виробничих запасах та їхнього ефективного використання;
- оперативне виявлення нестач чи надлишку запасів, які можна реалізувати, підвищивши їхню ліквідність.

Проте, крім удосконалення обліку виробничих запасів важливим питання для ТОВ «АгроАльянс ЛТД» є вибір політики управління запасами, зокрема щодо визначення оптимального рівня запасів, які б могли забезпечити максимальний економічний ефект для підприємства. Важливо знайти оптимальне поєднання між витратами і вигодами вибраного рівня товарних запасів, щоб визначити яка величина запасів з кожної товарної групи чи позиції є достатньою.

Покращити ефективність використання запасів можна за рахунок визначення ліміту витрат, виходячи з норм матеріальних ресурсів на виготовлення одиниці продукції та планового обсягу випуску продукції. Найпопулярнішими з них є: модель економічно обґрунтованої потреби в запасах (від англ. EOQ – economic order quantity), модель планування потреби в матеріалах (від англ. MRP – material requirement planning model) і модель або система «точно в строк» (яку в англосаксонських країнах називають «justin-time», абревіатура JIT, а в Японії – «Канбан») [36].

На наш погляд, для забезпечення ефективного обліку запасів на кожному підприємстві повинна бути розроблена конкретна програма контролю за

збереженням і використанням матеріальних ресурсів, адже лише таким чином можна запобігти втратам або пошкодженням товарно-матеріальних цінностей. Щоб забезпечити контроль за наявністю та рухом запасів, у встановленому порядку слід проводити інвентаризацію і контрольні вибіркові перевірки залишків матеріалів та вчасно відображувати їх в обліку.

Крім того, погоджуємося з І.І. Рагуліною [38], що умовою ефективного і раціонального управління матеріальними ресурсами в нинішніх умовах роботи є незалежний контроль, здійснюваний або зовнішніми, або внутрішніми аудиторами за умови організованої відповідним чином системи внутрішнього контролю. Така система має отоплювати низку взаємопов'язаних заходів, які схематично представлено на рис. 3.1.

Зрештою контроль виробничих запасів має забезпечити бухгалтерія підприємства, бо саме первинні документи та облікові регістри надають можливість узагальнити інформацію щодо рівня використання матеріальних ресурсів за центрами витрат і в цілому по підприємству і надають про це повну інформацію для аналізу та прийняття рішень на вищому рівні управління. Далі ця інформація застосовується маркетологами, фінансовими спеціалістами та керівником підприємства для оцінки ефективності використання виробничих запасів та пошуків резервів для їх оптимізації.

З метою покращення управлінських рішень щодо використання виробничих запасів вбачаємо за доцільне застосовувати доступні кожному підприємству інструменти системи MS Microsoft – опції обробки даних та у табличному редакторі «Аналіз-якщо» та «Пошук рішень» в Excel, що охоплює:

- таблиця даних – «це діапазон клітинок, у якому можна змінювати значення в деяких клітинках і виникати з різними відповідями на певну проблему. Експериментування з різними значеннями для спостереження за відповідним відхиленням у результатах – це поширене завдання в аналізі даних» [39];
- підбір параметра – застосовується для отримання потрібного результату за допомогою коригування вхідного значення;

- диспетчер сценаріїв – набору значень, що можуть автоматично заміняти один одного на аркуші. Ви можете створити різні групи значень, зберегти їх як сценарії та переключатися між ними, щоб переглянути різні результати [40].

Рис. 3.1. Заходи контролю використання виробничих запасів

Ці інструменти дозволяють знайти оптимальні рішення щодо конкретного параметру, для розрахунку яких є вхідні дані та формули розрахунку.

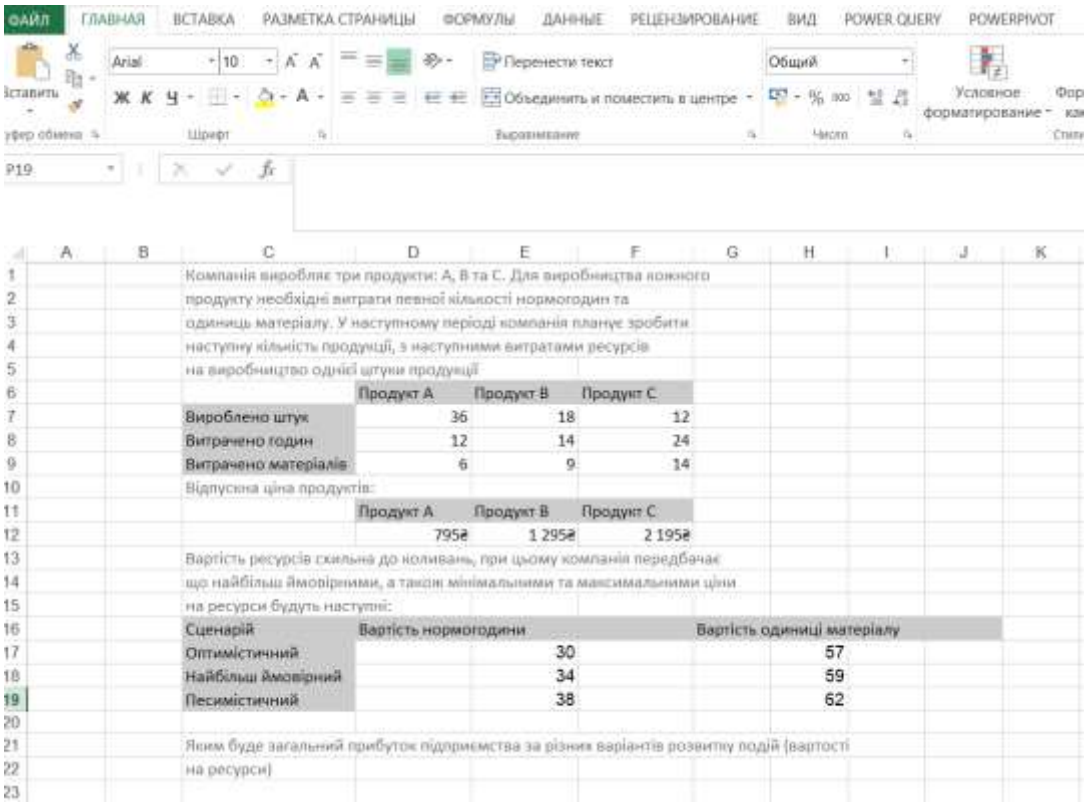
Одним із оптимальних засобів для оптимізації використання запасів з метою підвищення прибутковості діяльності для ТОВ «АгроАльянс ЛТД» можна вважати розрахунок різних сценаріїв витрат запасів або встановлення ціни реалізації, які б могли гарантувати різний економічний ефект.

Приклад застосування диспетчеру сценарію для розрахунку найкращих умов ведення діяльності наведено на рис. 3.2–3.4. При цьому процес оптимізаційних задач за допомогою диспетчера сценаріїв охоплює три етапи:

1) визначення вихідних умов (обсяг виробництва, витрати матеріалів, трудомісткість, орієнтовна ціна реалізації продукції тощо);

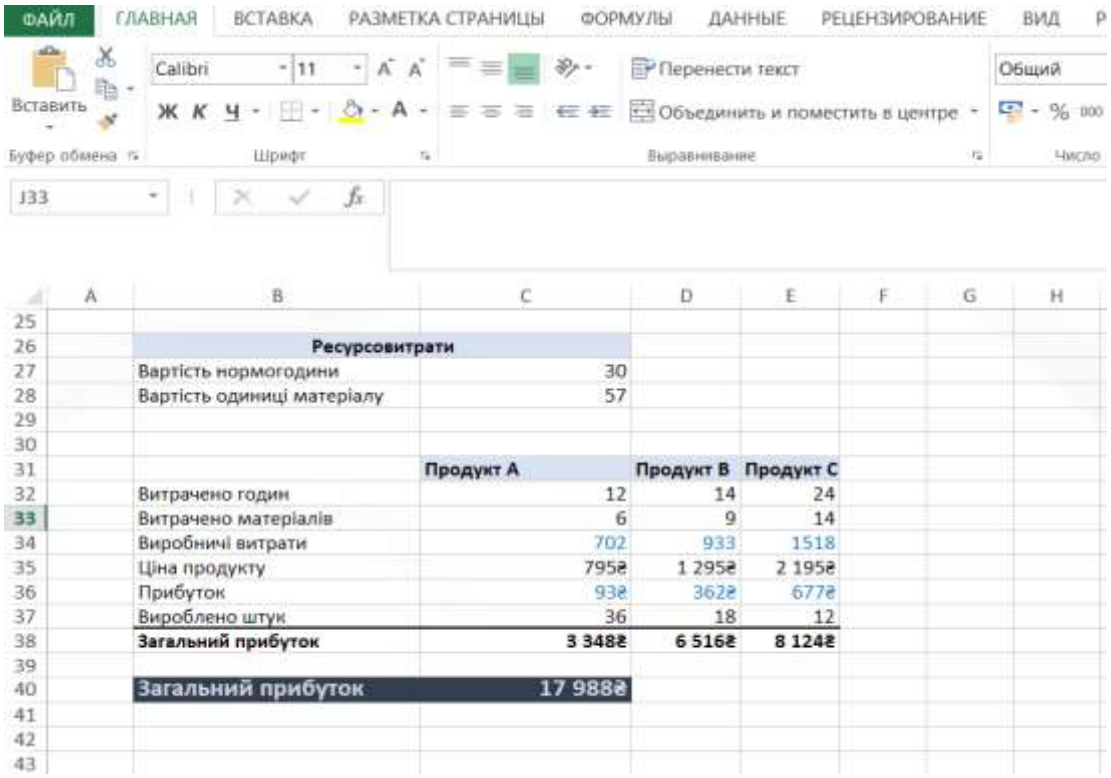
2) розрахунок результативних фінансових показників на основі вхідних параметрів;

3) побудова сценаріїв та вибір оптимального рішення.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1			Компанія виробляє три продукти: A, B та C. Для виробництва кожного								
2			продукту необхідні витрати певної кількості нормогодин та								
3			одиниць матеріалу. У наступному періоді компанія планує зробити								
4			наступну кількість продукції, з наступними витратами ресурсів								
5			на виробництво однієї штуки продукції								
6				Продукт A	Продукт B	Продукт C					
7			Вироблено штук	36	18	12					
8			Витрачено годин	12	14	24					
9			Витрачено матеріалів	6	9	14					
10			Відпускна ціна продуктів:								
11				Продукт A	Продукт B	Продукт C					
12				795₴	1 295₴	2 195₴					
13			Вартість ресурсів схильна до коливань, при цьому компанія передбачає								
14			що найбільш ймовірними, а також мінімальними та максимальними ціни								
15			на ресурси будуть наступні:								
16			Сценарій	Вартість нормогодини				Вартість одиниці матеріалу			
17			Оптимістичний		30			57			
18			Найбільш ймовірний		34			59			
19			Песимістичний		38			62			
20											
21			Яким буде загальний прибуток підприємства за різних варіантів розвитку подій (вартості								
22			на ресурси)								
23											

Рис. 3.2. Вихідна умова зразкової задачі для розрахунку сценарії використання виробничих запасів (етап 1)

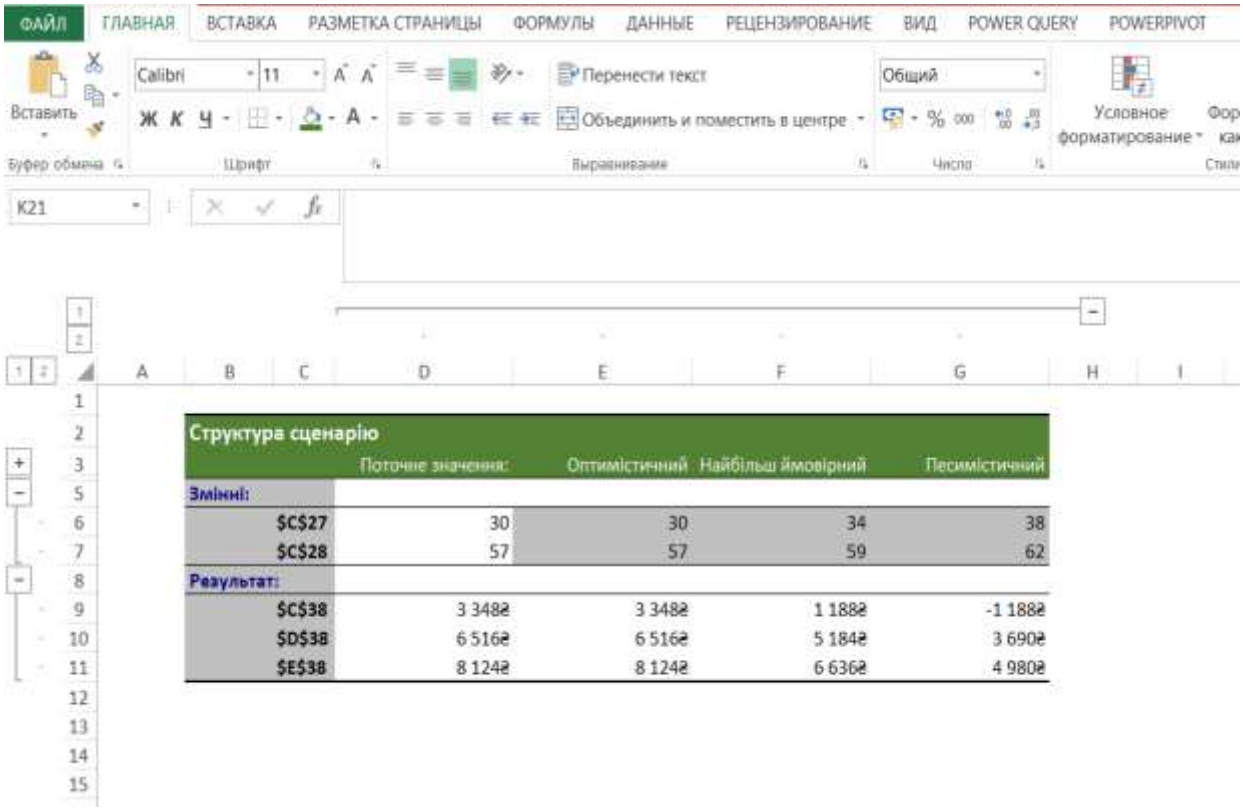

	Ресурсовитрати	
Вартість нормогодини	30	
Вартість одиниці матеріалу	57	

	Продукт А	Продукт В	Продукт С
Витрачено годин	12	14	24
Витрачено матеріалів	6	9	14
Виробничі витрати	702	933	1518
Ціна продукту	795₴	1 295₴	2 195₴
Прибуток	93₴	362₴	677₴
Вироблено штук	36	18	12
Загальний прибуток	**3 348₴**	**6 516₴**	**8 124₴**

Загальний прибуток	**17 988₴**

Рис. 3.3. Розрахунок рівня прибутку за різних умов прибутковості діяльності (етап 2)

Структура сценарію	Поточне значення:	Оптимістичний	Найбільш ймовірний	Песимістичний
Змінні:				
C27	30	30	34	38
C28	57	57	59	62
Результат:				
C38	3 348₴	3 348₴	1 188₴	-1 188₴
D38	6 516₴	6 516₴	5 184₴	3 690₴
E38	8 124₴	8 124₴	6 636₴	4 980₴

Рис. 3.4. Побудова сценаріїв щодо використання товарних запасів, залежно від їх витрат, ціни та очікуваного прибутку (етап 3)

Відповідно, такі прості й водночас досить ефективні засоби дозволять керівникам та управлінцям на основі даних бухгалтерського обліку виробничих запасів прийняти зважені рішення щодо використання наявних запасів підприємства.

Таким чином, удосконалення обліку, контролю та використання виробничих запасів у ТОВ «АгроАльянс ЛТД» передбачає такі шляхи:

- автоматизація обліку виробничих запасів за допомогою спеціальних комп’ютерних програм;
- удосконалення складського обліку виробничих запасів;
- посилення контролю за наявністю та використанням запасів на підприємстві;
- застосування дієвих і доступних автоматизованих рішень Excel для аналізу використання виробничих запасів.

Підсумовуючи вище зазначене, можна зробити висновок, що реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку виробничих запасів ТОВ «АгроАльянс ЛТД» призведе до значного підвищення результативності його фінансово-економічної діяльності та фінансового оздоровлення стану підприємства.

ВИСНОВКИ

Огляд теоретичних аспектів обліку, контролю та аналізу використання виробничих запасів дозволив виокремити основні напрями у підходах до розуміння сутності «виробничих запасів» як об'єкта обліку: 1) виробничих запасів як основний елемент активів, що характеризується високим рівнем ліквідності та швидким темпом використання; 2) виробничих запасів як матеріальних ресурсів підприємства, які використовуються для здійснення основного виду діяльності – виробництва продукції або перепродажу. Тобто виробничі запаси визначаються як матеріальні ресурси, предмети праці, які підприємство використовує за один операційний цикл в процесі виробничої або іншої діяльності продукції в повному обсязі. При цьому, саме виробничі запаси є основою для забезпечення нормальної діяльності підприємства, забезпечення його прибутковості та правильного формування фінансових результатів.

Фінансово-економічний аналіз діяльності досліджуваного підприємства ТОВ «АгроАльянс ЛТД» засвідчив, що складні умови господарювання (карантину, спричиненого пандемією вірусу Covid-19, початок повномасштабної війни) істотно вплинули на прибутковість підприємства та основні його фінансові показники. Так, згідно з якими у 2022 р. воно понесло збитки у розмірі 71980 тис. грн, тоді як у 2018 р. він сягав 12359 тис. грн, або на у 5,8 рази менше. При цьому у 2019 р. активна діяльність досліджуваного товариства та сприятлива кон'юнктура ринку дозволила йому отримати 27042 тис. грн сукупного доходу.

Попри це, фінансове становище Товариства вважається задовільним завдяки позикам та авансам від пов'язаних осіб, що представляють собою компанії, які входять в Агрохолдинг «АгроВіста». Тому керівництво товариства має вважає, що господарство має достатні ресурси для підтримки своєї операційної діяльності в найближчому майбутньому і не має наміру ані потреби ліквідуватися, ані суттєво звужувати масштаби своєї діяльності.

Переважну частку у структурі активів балансу займають саме оборотні активи: їх частка за 2018-2022 рр. коливалася у межах 90,6%-93,7%, з мінімальним показником у 2022 р. і максимальним – у 2021 р. При цьому у звітному році серед оборотних активів переважала дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги – 336,9 млн грн, запаси – 128,4, інша поточна дебіторська заборгованість – 81,0 та дебіторська заборгованість за виданими авансами – 51,3 млн грн.

Зважаючи на специфіку діяльності підприємства, в умовах посиленої конкуренції найважливішим аспектом успішної роботи є ефективне використання наявних виробничих ресурсів, зокрема запасів, сировини, матеріалів, готових товарів, а також виявлення шляхів покращення їх використання. За аналізований період обсяг виробничих запасів, які загалом включають сировину і матеріали, а також паливно-мастильні матеріали зменшилися 13,4%, натомість запаси товарів за 2018-2022 рр. збільшилися на 37,1%. При цьому найбільше зросли обсяги запчастин – на 78,1%, що в абсолютному вираженні сягає 7168 тис. грн, гербіцидів – 73,6% або 13177 тис. грн, корма – 68,1% або 1030 тис. грн, насіння – 61,7% або 3138 тис. грн. Водночас, структура виробничих запасів з 2018 р. до 2022 р. не змінилася: частка сировини і матеріалів складала 99%. Відповідно, товариство достатньо забезпечене виробничими і товарними запасами для підтримання безперервності процесу діяльності, адже дозволяє забезпечити наявність в певній кількості й асортименті продукції, але потребує правильного обліку та контролю їх використання.

Основою облікової політики щодо запасів є Наказ про облікову політику товариства передбачає, що передбачає порядок синтетичного та аналітичного обліку запасів та оцінювання вартості їх вибуття. Для виявлення фактичної наявність виробничих і товарних запасів, їх надлишку або нестачі запасів шляхом зіставлення фактичної наявності з даними бухгалтерського обліку, виявити запаси, які частково втратили свою первісну якість, а також ті запаси, що не використовуються, у товаристві проводять інвентаризацію товарно-

матеріальних цінностей в порядку розміщення їх в місцях зберігання і за матеріально відповідальними особами.

Щоб посилити ефективності обліку виробничих запасів, визначено потребу у систематичному контролі наявності та раціонального використання запасів згідно з даними бухгалтерського обліку та фінансової звітності за рахунок покращення автоматизації обліку та інформаційного забезпечення управління виробничими запасами, адже на підприємстві є лише паперовий документообіг щодо фіксації руху запасів. Для цього здійснено огляд головних комп'ютерних програм: «УкрСклад», «Квітка Торгівля», «Оборот», IBS, ERP Foss та «ТОРГСОФТ».

Запропоновано заходи для посилення контролю за наявністю та рухом виробничих запасів, а також окреслено можливі доступні автоматизовані інструменти Excel для аналізу використання виробничих запасів з урахуванням вихідних параметрів (обсяг виробництва, витрати матеріалів, трудомісткість, орієнтовна ціна реалізації продукції тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бержанір І.А. Проблеми та напрями вдосконалення обліку виробничих запасів. *Економічний простір*. 2016. № 107. С. 161–168.

2. Бирюкова І.К., Кодрянский А.В. Бухгалтерський облік в Україні. Київ: Товариство «Знання», 2011. 408 с.

3. Бондаренко Н.М. Сутність та класифікація виробничих запасів на підприємстві. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. № 4. С. 273–281.

4. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. Житомир : ЖІТІ, 2010. 618 с.

5. Дмитренко А.В. Економічна сутність поняття «виробничі запаси». *Економіка і регіон*. 2016. № 2. С. 149–152.

6. Завгородній В.П. Бухгалтерський облік в Україні з використанням міжнародних стандартів. Київ: А.С.К., 2009. 848 с.

7. Коваль Н.І. Сутність виробничих запасів як економічної категорії: обліковий та управлінські аспекти. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 7. С. 93–105.

8. Одношевна О. О. Практичні аспекти та шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 6(2). С. 146–148.

9. Подмешальська Ю. В., Зайберт Є. К. Облік виробничих запасів. Ефективна економіка. 2018. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6273 (дата звернення: 04.09.2023).

10. Рабоконь Ю.С. Економічна сутність виробничих запасів, їх оцінка та облікове забезпечення. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики, 2018, № 8. С. 102–110.

11. Федак Л.М. Запаси підприємства сутність та класифікація. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2012. № 1. С. 157–162.

12. Бухгалтерський облік: навчальний посібник / І.Б. Садовська, Т.В. Божидарнік, К.Є. Нагірська. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 688 с.

13. Бухгалтерський облік: навчальний посібник / І.Б. Садовська, Т.В. Божидарнік, К.Є. Нагірська. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 688 с.

14. Бухгалтерський облік в умовах інституційних перетворень: теорія і практика: монографія / Т.М. Сльозко. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 304 с.

15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99 (дата звернення: 09.09.2023 р.).

16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 73 від 7 лютого 2013 року.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text (дата звернення: 10.09.2023 р.).

17. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 10.11.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text.

18. Методичні рекомендації щодо застосування регістрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств: Наказ Міністерства аграрної політики України від 4 червня 2009 р. № 390.

19. Линник О.І. Текст лекцій з дисципліни «Облік у зарубіжних країнах». Харків: НТУ «ХПІ», 2014.

20. ТОВ «АгроАльянс ЛТД»: фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року разом зі Звітом незалежного аудитора.

21. Кручак Л.В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання. *Економічний аналіз*. 2016 рік. Том 25. № 2. С. 93–98.

22. Радкевич І.О. Формування облікової політику підприємства щодо виробничих запасів. URL: http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/5460/1/1%20%2864%29%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D0%BB.pdf (дата звернення 12.09.2023 р.).

23. Бегун С. Особливості визнання та оцінки виробничих запасів *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2015. № 3. С. 74–79.

24. Фінансовий облік: Підручник / за ред. М.І. Бондаря, Л.Г. Ловінської. Київ: КНЕУ, 2012. 553 с.

25. Сайко К.І., Зінченко О.В. Інвентаризація виробничих запасів на підприємствах. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: проблеми теорії та практики : збірник тез доповідей ІІ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 11–12 травня 2017 року). Полтава : ПУЕТ, 2017. С. 35–39.

26. Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Подмешальська Ю.В., Чакалова Н.С. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посібник. Запоріжжя: ЗДІА, 2018. 602 с.

27. Максименко І.Я., Вайло Т.В. Особливості обліково-аналітичного відображення товарних запасів в системі управління торгівельним підприємством. *Науково-практичний журнал Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 16. С. 22–25.

28. Михалевич С.Г. Первинний облік надходження виробничих запасів і шляхи його удосконалення. *Інноваційна економіка*. 2010. № 5 (19). С. 99–101.

29. Подмешальська Ю.В., Скирдова О.А. Бухгалтерський облік та управлінський облік виробничих запасів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 21. С. 94–99.

30. Подмешальська Ю.В., Парнюк О.В. Документальне забезпечення обліку товарних запасів на підприємстві. *Агросвіт*. 2020. № 22. С. 97–104.

31. Подмешальська Ю.В., Понякіна К.Ю. Облік та аудит виробничих витрат на підприємстві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 64–70.

32. Хмелюк А.В., Хвостов В.К. Організація обліку та розподіл загальновиробничих витрат на металургійних підприємствах. Економічний аналіз. Тернопіль, 2019, Том 29. № 4. С. 106–112.

33. Maksymenko I., Melikhova T. Accounting and analytical procurement of state financial control and directions of its implementation in Ukraine. Baltic Journal of Economic Studies, Volume 3 Number 5. Riga: Publishing House "Baltija Publishing. 2017. P. 268–275.

34. Бурдейна Л.В. Облік та оцінка виробничих запасів у інформаційній системі підприємства: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Львівська комерційна академія. Львів, 2015. 23 с.

35. ТОП-12 УКРАЇНСЬКИХ СЕРВІСІВ З ФІНАНСОВОГО ТА СКЛАДСЬКОГО ОБЛІКУ. URL: https://h-profit.com/blog/top-12-ukrainskih-servisiv-z-finansovogo-ta-skladskogo-obliku/#financial-accounting-services-4 (дата звернення: 12.10.2023 р.).

36. Міцек С.А. Короткострокова фінансова політика на підприємстві. КНОРУС. 2007. URL: http://bizbook.online/finance/opredelenie-velichinyi-effektivnosti.html (дата звернення: 14.10.2023 р.).

37. Бруханський Р. Ф. Облікова інформація у забезпеченні прийняття ефективних управлінських рішень стратегічного характеру. *Інноваційна економіка*. 2012. Вип. 2012. Т. 8. №. 34. С. 267–270.

38. Рагуліна І.І., Рагуліна М.М., Новіков І.Т. Необхідність внутрішнього контролю. *Вісн. Харківського НАУ ім. В.В. Докучаєва. Сер.: «Економічні науки»*. 2012. № 5. С. 20–25.

39. Обчислення кількох результатів за допомогою таблиці даних. Microsoft. URL: https://support.microsoft.com/uk-ua/office/%D0%BE%D0%B1%D1%87%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0

%BD%D0%BD%D1%8F-
%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%85-
%D1%80%D0%B5%D0%B7%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B0%D1
%82%D1%96%D0%B2-%D0%B7%D0%B0-
%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%BE%
D1%8E-%D1%82%D0%B0%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D1%86%D1%96-
%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%85-e95e2487-6ca6-4413-ad12-
77542a5ea50b (дата звернення: 18.10.2023 р.)

40. Перехід між різними наборами значень за допомогою сценаріїв. Microsoft. URL: https://support.microsoft.com/uk-ua/office/%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%85%D1%96%D0%B4-
%D0%BC%D1%96%D0%B6-
%D1%80%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8-
%D0%BD%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B8-
%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D1%8C-
%D0%B7%D0%B0-
%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%BE%
D1%8E-
%D1%81%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%97%D0
%B2-2068afb1-ecdf-4956-9822-19ec479f55a2 (дата звернення: 18.10.2023 р.).